

I svenska skolan är tränaren domare

Norbottens-Kuriren den 1 augusti 2019

Staten styr fortfarande med lagar, regler och bidrag, men de 290 kommunerna och de 1 253 friskolorna har stora friheter att gå sina egna vägar.

Decentraliseringen har flera fördelar. Skolor kan anpassa verksamheten efter sina lokala förutsättningar. Nya idéer kan prövas. Konkurrensen sporrar till förbättringar. Ändå tar många till decentraliseringen när de svenska elevernas försämrade resultat i internationella kunskapsmätningar ska förklaras. Men de misstar sig. Varken svensk eller internationell forskning ger stöd för en sådan tolkning.

Samtidigt är det osannolikt att skolans decentralisering fungerar så bra som det var tänkt. Decentraliseringen fick tyvärr fullt genomslag även på betygssättningen. Elevernas betyg är idag inte jämförbara mellan skolor. Det är olyckligt – av flera skäl.

Till att börja med är det orättvist att elever på skolor med generös betygssättning gynnas på bekostnad av elever på skolor med hårdare betygskrav. Och när de lokala betygskraven börjar avgöra framtidsutsikterna finns risken att eleverna inte anstränger sig lika hårt, med allmänt fallande kunskapsnivå som följd.

Urholkningen av betygens informationsvärde försvårar dessutom utvärderingar av hur bra olika skolor är.

Ett huvudargument för nuvarande betygssättning är att lärarna har mer information om sina elevers kunskaper än vad som framkommer på nationella prov. Å andra sidan finns risken för godtycke och ojämlig behandling. Elever och föräldrar har idag allt att vinna på att pressa lärarna att sätta högre betyg, vilket i förlängningen underminerar lärarnas auktoritet. Rektorer kan tänkas hålla nere de faktiska betygskraven för att ge skolan en konkurrensfördel. De målrelaterade betygskriterierna skulle teoretiskt kunna förhindra problemen, men de har inte fungerat så i praktiken. I slutändan tvingas lärarna jämföra sina elever med varandra snarare än med de ytterst luddigt formulerade betygskriterierna.

Ett radikalt alternativ vore att backa bandet och förstatliga skolan. Mer rimligt vore nog att införa nationella examensskrivningar som inte rättas på den egna skolan och som används både vid betygssättning och utvärdering.

Så gör flera tyska förbundsstater – med goda resultat. Här i Sverige skulle nationella examensskrivningar passa väl ihop med vår decentraliserade skola.

Att lärarna kan sätta vilka betyg som helst på sina elever är ungefär lika rimligt som att låta förbundskapten vara domare i fotbolls-VM.

Det finns en anledning till att idrottsvärlden håller isär rollerna som tränare och domare. Detsamma borde gälla i ett decentraliserat skolsystem där betygen är ett viktigt konkurrensmedel.

Henrik Jordahl